

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

laws/show/172-2013-%D1%80 (дата звернення 14.05.2017 р.)

14. Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» від 23.09.1997 р. № 540/97-ВР (ост. зміни від 01.01.2016 р.) [Електронний ресурс]. — Режим досту-

пу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 14.05.2017 р.)

15. Розподіл бюджетних коштів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=116539 (дата звернення 14.05.2017 р.)

УДК 65.011.4

Т.О. НАГАВИЧКО,

Національний університет харчових технологій

Аналіз підходів щодо оцінки результативності діяльності підприємств

Стаття присвячена розкриттю та висвітленню думок різних вчених щодо оцінки результативності діяльності підприємств. Досліджено та згруповано бачення відомих економістів та розкрито суть деяких підходів щодо оцінки результативності. Подано авторське бачення стосовно досліджених підходів.

Ключові слова: оцінка діяльності підприємств, результативність діяльності підприємств, напрями оцінки результативності, ділова активність, економічність, прибутковість, продуктивність.

Т.А. НАГАВИЧКО,

Национальный университет пищевых технологий

Анализ подходов к оценке результативности деятельности предприятий

Статья посвящена раскрытию и анализу мнений различных ученых относительно оценки результативности деятельности предприятий. Исследованы и сгруппированы точки зрения известных экономистов и раскрыта суть некоторых подходов к оценке результативности. Представлено авторское видение относительно исследованных подходов.

Ключевые слова: оценка деятельности предприятий, результативность деятельности предприятий, подходы к оценке результативности, деловая активность, экономичность, прибыльность, производительность.

T. NAHavychko,

National University of Food Technologies

Analysis of approaches to assess the performance of the company

The article is devoted to detection and analysis of opinions of various scholars concerning the evaluation of performance. Researched and grouped the vision of renowned economists and the essence of some approaches to assessing performance. Presents the author's vision regarding the investigated approaches.

Keywords: evaluation of activities of enterprises, the efficiency of enterprises, approaches to assessing performance, business activity, efficiency, profitability, productivity.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання підприємствам все важче вдається утримувати свої позиції на ринку, а тим більше розвиватися. Для ефективного функціонування необхідно контролювати кожен крок своєї діяльності, для цього потрібно постійно аналізувати та оцінювати усі результати окремо та результативність діяльності підприємства в ціло-

му. Дотримуватись поставлених цілей використовуючи стратегічні підходи та залишати завжди можливість негайного впливу на ту чи іншу сферу своеї діяльності при зміні зовнішніх факторів.

Для досягнення високих результатів та найвищих позицій на ринку серед конкурентів підприємству завжди і в усьому необхідно прорахувати свої дії на перед. Будь-яке підприємство, яке

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВІДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

прагне до подальшого розвитку та досягнення нових вершин повинно мати свою специфічну науково-обґрунтовану методику аналізу, яка усоблює в собі відомості про те, яку продукцію виготовляти, в яких обсягах і на яке коло споживачів розраховувати виробництво, а також коли, з якою періодичністю і які підприємства варто брати до уваги задля проведення порівняльного аналізу, а вже потім визначати пріоритетні шляхи розвитку проаналізованого суб'єкта господарювання. Завданням такого аналізу, є забезпечення високих результатів діяльності підприємства в ринкових умовах. Він повинен проводитися на всіх етапах роботи суб'єкта господарювання, адже потрібно враховувати найменші деталі, саме тому завданням управлінського персоналу є об'єктивний та своєчасний аналіз економічної результативності, а також виявлення та усунення недоліків, які виникають в процесі роботи підприємства та запобігають досягненню поставлених цілей.

Метою даної **статті** є дослідження та аналіз існуючих підходів, методів та поглядів щодо оцінки результативності діяльності підприємств.

Оцінка діяльності підприємств завжди була однією з найважливіших проблем, якою займалися вчені-економісти, адже саме результативна робота підприємництва сприяє розвитку економіки будь-якої країни. Нами було виділено два основних напрями оцінки результативності, представники яких відстоювали лише свій підхід, категорично відкидаючи підходи, які були запропоновані іх опонентами. Розглянемо запропоновані напрямки більш детальніше і спробуємо проаналізувати кожен з них.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Представники першого напрямку стверджують, що для оцінки результативності діяльності підприємства необхідно використовувати систему показників, за допомогою яких можна відобразити багатогранність та специфіку функціонування підприємства. Одним з найактивніших прихильників такої точки зору є Д. В. Валовий, який стверджує наступне: «Каждый показатель, как прибор, имеет свое назначение... В разное время на роль главного предлагались самые различные показатели, но для планирования и оценки деятельности предприятия нужна система показателей, и каждый на своем месте должен быть главным, решающим... Никакой отдельно взятый показатель не может выразить всех сторон многоугранной деятельности коллектива, и поэтому

я давно и категорически выступаю против идеи главного показателя в экономике, в том числе и против культа прибыли» [2].

Ще одним вченим економістом, який розділяє стратегію даного напрямку являється А. В. Куроченко, який вважає, що економічну ефективність діяльності підприємства «можна оцінити тільки с постомою определённой системы показателей» [3] обґрунтовуючи це тим, що кожен показник характеризує рівень лише окремої складової діяльності, тоді як система показників дозволяє повністю охопити всі найсуттєвіші складові функціонування підприємства.

Такого ж підходу дотримуються й деякі сучасні економісти. Існує безліч точок зору щодо оцінки діяльності підприємства, наприклад С. Ф. Покропивний та В. М. Колот пропонують проводити оцінку ефективності виробничо-господарської діяльності за допомогою чотирьох підгруп показників, які в сукупності утворюють своєрідну систему. Це показники прибутковості, ліквідності та платоспроможності, стійкості, стану акціонерного капіталу [4].

Виклад основного матеріалу. Ми погоджуємося з тим, що оцінка результативності діяльності підприємства має включати в себе систему показників, яка в повному обсязі охарактеризує діяльність суб'єкта господарювання, відобразить слабкі сторони та вкаже на шляхи та напрями покращення роботи підприємства.

Суть другого напрямку, який ми виділили, полягає у наступному: оцінка ефективності діяльності підприємства повинна здійснюватись на основі узагальнюючого показника. Прихильників даного напрямку умовно можна поділити на дві групи.

До першої групи відносяться представники, які вважають, що для оцінки результативності діяльності підприємства доцільно використовувати узагальнюючий показник в якості найголовнішого. Однак думки розійшлися при визначенні найголовнішого показника. Одні в якості такого показника виділяли прибуток, інші – рентабельність, а треті вважали, що найголовніший показник – чиста продукція, яка визначається як різниця між загальною вартістю продукції підприємства та матеріальними затратами, четверті ж наголошували, що найголовнішим показником слід вважати собівартість, і це далеко не всі запропоновані варіанти щодо визначення самого головного показника. Перелік запропонованих показників в якості узагальненого достатньо широкий і свід-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

чить це про те, що діяльність підприємства є достатньо складною і багатогранною.

Виходячи з того, що підприємство уособлює в собі складну систему, яка складається з великої кількості взаємопов'язаних підсистем, можна зауважити, що показники, які характеризують діяльність цих підсистем теж тісно взаємодіють між собою, тому неможна наполягати на існуванні одного єдиного узагальнюючого показника, який в повному обсязі відобразить результативність діяльності підприємства.

На нашу думку, наполягати на тому, що існує один узагальнюючий показник, який характеризує результативність роботи підприємства, некоректно і безпідставно. Оскільки, в ринкових умовах підприємство несе відповідальність за результати своєї діяльності безпосередньо своїм майном, такий підхід щодо оцінки результативності діяльності підприємства може привести до негативних результатів.

Друга група представників даного підходу вважає, що узагальнюючий показник не можна обирати з існуючих, його необхідно одержати шляхом інтеграції часткових показників.

Узагальнюючи вищеперелічені напрями оцінки діяльності підприємства, зазначимо, що даним питанням займалися досить багато вчених-економістів, існувало та існує безліч думок і протиріч щодо підходів оцінки діяльності підприємства, проте зупинитися на чомусь конкретному ніхто не зумів. Але за сучасних умов підприємства мають право самостійно обирати систему та методику оцінки результативності діяльності підприємства. Більшість вчених все-таки зійшлися на думці, що неможливо виділити один показник з всього переліку існуючих показників, що характеризують результативність діяльності підприємства та визначити його як основний – придатний для комплексної оцінки. Це пов’язано з тим, що з плином часу розвивається та удосконалюється науково-технічний прогрес, підвищується рівень життя населення, що призводить до зростання людських потреб, такі зміни тягнуть за собою цілу низку вимушених удосконалень на підприємствах. Таким чином, значно зростає та поширюється як кількість об’єктів аналізу, так і критерії, за якими оцінюють діяльність будь-якого підприємства. Звідси й виникає необхідність формування якісної комплексної оцінки на базі системи показників, які дозволяють отримувати найповнішу інформацію про результати діяльності підприємства.

Нами було розглянуто думки вчених щодо оцінки результативності діяльності підприємства і поділено їх на групи та напрями. Ми дійшли висновку, що не існує єдиної системи оцінки результативності, проте зосередимо свою увагу на вже існуючих методиках та розглянемо їх більш детальніше.

Деякі вчені розглядали оцінку результативності як сукупність критеріїв, які в цілому та по структурних підрозділах оцінюють діяльність підприємств. Одним з таких вчених є Пітер Друкер, який ще у 1954 році визначив сім ключових факторів успіху [1]. Друкер зазначав, що у довгостроковому періоді, задля успішної діяльності підприємству необхідно контролювати цілу низку факторів. Зокрема, ним було виділено сім таких факторів: інновації, задоволення споживача, операційний кошторис, внутрішню продуктивність, настрій та підготовку працівників, соціальну відповідальність та підготовка і ефективність керівника. Тобто, якщо оцінити всі ці фактори, то у сукупності, на думку Друкера П., вони повинні дати позитивний результат діяльності суб’єкта господарювання [1].

Відомі вчені сьогодення Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С. та Негашев Є.В. у своїй праці «Методика фінансового аналізу» [6] зазначають, що результативність – величина, що характеризує ступінь ділової активності підприємства. Таким чином, робимо висновок із твердження цих учених, що аналізуючи ділову активність підприємства, ми досліджуємо результативність його діяльності.

На думку вчених [6], результативність господарської діяльності визначається одним із двох способів, по-перше, результативність роботи підприємства відображається відносно величини авансованих ресурсів, по-друге, відносно величини витрачених ресурсів в процесі виробництва. Ці показники характеризують ступінь ділової активності підприємства:

$$A. \text{ Ефективність авансованих ресурсів} = \frac{\text{або прибуток від реалізації}}{\text{Авансовані ресурси}}$$

$$B. \text{ Ефективність використаних ресурсів} = \frac{\text{або прибуток від реалізації}}{\text{Використані ресурси}}$$

Співвідношення між динамікою продукції та динамікою витрат, які визначають характер економічного росту. Економічне зростання виробництва може досягатися за допомогою як екстенсивного способу, так і інтенсивного. Переїщення темпів росту продукції над темпами

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

росту ресурсів чи витрат вказує на наявність інтенсивності в економічному рості.

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті появляється передусім у швидкості обороту його засобів. Аналіз її полягає у досліджуванні рівнів і динаміки різnobічних фінансових коефіцієнтів оберненості, які є відносними показниками фінансових результатів діяльності господарюючого суб'єкта [6].

Загальна оберненість усіх засобів складається з часткових показників оберненості окремих елементів цих засобів, таких як: коефіцієнт загальної оберненості капіталу, коефіцієнт оберненості мобільних засобів, коефіцієнт оберненості матеріальних оборотних коштів, коефіцієнт оберненості готової продукції, коефіцієнт оберненості дебіторської заборгованості, середній термін обороту дебіторської заборгованості (тривалість періоду обороту в днях), коефіцієнт оберненості кредиторської заборгованості, середній термін обороту кредиторської заборгованості, фондовіддача основних засобів та інших необоротних активів, коефіцієнт оберненості власного капіталу [6].

Таким чином, аналізуючи ділову активність підприємства у розрізі цих десяти коефіцієнтів на думку вчених–економістів [6], ми можемо визначати рівень результативності діяльності суб'єкта господарювання.

Ми не погоджуємося з даним підходом, щодо визначення результативності діяльності підприємства, оскільки, ми вважаємо, що результативність уособлює в собі сукупність взаємозалежних ефектів, а дані вчені у своєму підході розкривають лише частину економічного ефекту діяльності підприємства.

Наступними підходом, який доцільно було б розглянути є методика оцінки результативності діяльності підприємства за Сінком Д. [5], який вважає, що суб'єкт господарювання являє собою розгалужену структуру, яка містить у собі цілий ряд підрозділів, що взаємодіють між собою. Таким чином, щоб визначити результативність підприємства в цілому, необхідно для початку оцінити діяльність кожного підрозділу, проаналізувати та систематизувати, потім об'єднати та вивести узагальнючу оцінку, яка й покаже нам результативність. За таким принципом працював Д. С. Сінк, який зазначав, що результативність містить у собі систему показників, що в свою чергу складається з підсистем. Він виділяв сім підсистем, елементи яких характеризують: дієвість (effectiveness), економічність (efficiency),

якість (quality), прибутковість (profitability), продуктивність (productivity), якість трудового життя (quality of work life) й інноваційність (innovation).

Автор визначає поняття дієвості як ступінь досягнення поставлених перед підрозділом (працівником) цілей та оцінює його як з точки зору кількості, якості так і своєчасності виконання запланованих робіт (продукції), тобто дієвість передбачає можливість та своєчасність досягнення мети і проєктується на продукцію підприємства, фокусує увагу на обсязі виробленої продукції, а тому є показником результативності [5].

Економічність – категорія, яка уособлює в собі ступінь використання ресурсів у процесі виробництва та визначається шляхом порівняння ресурсів, які планувалося витратити для досягнення поставлених цілей, з ресурсами, які фактично було витрачено. Таким чином, економічність можна віднести до показника, який характеризує результативність з організаційно–економічної точки зору стосовно витрат [5].

Продуктивність характеризує ефективність використання виробничих ресурсів при виготовленні продукції підприємства та визначається як співвідношення кількості виготовленої продукції до обсягу ресурсів, які було витрачено на виробництво цієї продукції. Показник продуктивності містить у собі як елемент дієвості (в чисельнику), так і елемент економічності (в знаменнику) [5].

Що стосується прибутковості, цей показник належить до системи фінансових показників, правила і порядок розрахунку коефіцієнтів прибутковості визначаються чинними системами фінансового і бухгалтерського обліку на підприємстві [5].

Якість як поняття характеризує відповідність об'єкта вимогам, специфікаціям, очікуванням тощо і може оцінюватись, наприклад, ступенем відповідності певних якісних ознак продукту, які були передбачені під час його конструкування і виробництва, тим, які були виявлені під час проведення відповідних випробувань [5].

В свою чергу якість трудового життя відображає психологічну реакцію персоналу на умови праці. Її доцільно оцінювати, наприклад, показниками виробничого травматизму, рівнем безпеки праці, екологічної безпеки тощо [5].

І на сам кінець, інноваційність – це показник, який характеризує процес впровадження нововведень, тобто процес введення нових продуктів, послуг, технологічних процесів [5].

Таким чином, виходячи із визначення результативності, можна зробити висновок, що залежно від розмірів підприємства, його функціонального призначення (маркетинг, виробництво, НДІПКР тощо), типу (механічний цех, складальний конвеєр, конструкторський відділ тощо), досконалості з точки зору кадрового складу, методів управління, технології, організаційної структури тощо для кожної одиниці аналізу можна сформувати свою оптимальну, унікальну сукупність критеріїв результативності, з урахуванням їх пріоритетів у певний момент часу [5].

Висновки

Таким чином, дослідивши підходи щодо визначення та оцінки результативності діяльності підприємства, ми дійшли висновку, що не існує єдиної чітко визначененої думки, яку прийняли би за основну, саме тому питання дослідження ре-

зультативності ще й досі залишається актуальним і таким, що потребує вирішення.

Список використаних джерел

1. Drucker P.F. The Practice of Management.— New York: Harper and Brothers, 1954.— 314 p.
2. Валовой Д. В. Рыночная экономика. Возникновение, эволюция и сущность. — М., 1997. — 324с.
3. Куроченко А.В. Экономическая эффективность деятельности предприятий и объединений. (Вопросы теории и методологии оценки). — К.: Вища школа, 1985. — 199 с
4. Покропивний С. Ф. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність : навч. посіб. / С. Ф. Покропивний, В. М. Колот. — К. : КНЕУ, 2001. — 335 с.
5. Синк Д.С. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение: Пер. с англ. / Д.С.Синк. — М.: Прогресс, 1989. — 528 с.
6. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. — М.: ИНФРА, 1996. — 176 с.

В.С. МУКОВІЗ,

к.е.н., доцент, кафедра обліку та оподаткування, КНТЕУ

Т.В. ОСНАЧ,

студентка 5 курсу, спеціальність облік та оподаткування, КНТЕУ

Особливості обліку доходів операційної діяльністі будівельного підприємства

У статті розглянуто сутність та види операційних доходів будівельного підприємства. Приділено увагу бухгалтерському обліку таких доходів та відображення їх в звітності.

Ключові слова: облік, операційні доходи, будівельне підприємство, будівельний контракт.

В.С. МУКОВІЗ,

к.э.н., доцент, кафедра учета и налогообложения, КНТЭУ

Т.В. ОСНАЧ,

студентка 5 курса, специальность учет и налогообложения, КНТЭУ

Особенности учета доходов операционной деятельности строительного предприятия

В статье рассмотрены сущность и виды операционных доходов строительного предприятия. Уделено внимание бухгалтерскому учету таких доходов и отражению их в отчетности.

Ключевые слова: учет, операционные доходы, строительное предприятие, строительный контракт.

V. MUKOVIZ,

Ph.D. dotsent, Department accounting and taxation, KNTEU,

T. OSNACH,

5 th year student, specialty accounting and taxation, KNTEU

Features of accounting income operating activities construction enterprises

The essence and types of operating income of a construction enterprise are considered in the article. Attention is paid to the accounting of such revenues and their reflection in the accounts.

Keywords: accounting, operating income, construction company, construction contract.